

Brexit, een echo uit Brugge

De Britten beslissen op 23 juni of het Verenigd Koninkrijk al dan niet in de Europese Unie blijft. Het referendum is een late uitloper van de toespraak van Margaret Thatcher op 20 september 1988 voor het Europacollege in Brugge.

De Londense burgemeester Boris Johnson, die deze week zijn toetreding tot het brexitkamp bekendmaakte, was in een vorig leven Europees correspondent in Brussel. Voor zijn krant The Daily Telegraph schreef hij ooit de puntige bijdrage 'Congratulations! It's a Belgian', waarin hij zijn wedervaren als vader van zijn in België geboren dochter vertelde.

Door haar geboorte hier dreigde ze met de Belgische nationaliteit te worden opgezadeld, vreesde Johnson. De gedachte dat ze door die Belgische geboortevlek nooit cricket zou kunnen spelen voor Engeland, of erger nog, nooit in aanmerking zou komen om de geheime dienst MI5 te leiden, was een weinig opbeurend vooruitzicht. Dat zijn Lara Lettice een onderdaan werd van het land dat tijdens de eerste Golfoorlog weigerde munitie te leveren aan het VK, was een ondraaglijke gedachte. Tot de hoogste Europese gerechtshoven zou Johnson doordringen om voor zijn dochter een smetteloos Brits paspoort te bemachtigen. Finaal bleek niet de Belgische maar de Britse wetgeving in de weg te zitten.

In zijn Brusselse correspondentie, die hij bundelde in 'Lend me your ears', maakte Johnson zich graag vrolijk over Europa en de politieke rariteiten die in Brussel soms worden bedacht. Johnson is nochtans geen 'Little Englander'. Hij is een man van de wereld. Zijn overgrootvader was Ali Kemal, minister van Binnenlandse Zaken in de regering van de Ottomaanse grootvizier Ahmed Tefik Pasha. Zijn vader Stanley Johnson was een Europese top-ambtenaar, leidde het Directoraat-Generaal Milieu en is een gelauwerd auteur van boeken over natuurbescherming. Boris werd in New York geboren en heeft zowel de Britse als de Amerikaanse nationaliteit. Zijn kostschool was het befaamde Eton,

waar ook David Cameron passeerde. Daarna ging hij zich in Oxford bekwamen in klassieke talen.

Nadat hij eerst bij The Times was ontslagen omdat hij fictie en werkelijkheid al eens door elkaar haspelde, landde Johnson via conservatieve connecties bij The Daily Telegraph. Die stuurde hem in 1989 naar Brussel. Omdat hij vaak Commissievoorzitter Jacques Delors als schietschijf nam, begon premier Margaret Thatcher graag de dag met de lectuur van de Brusselse berichten van de jonge Johnson.

Boris Johnson is gesopt en gekookt in de conservatieve milieus die nooit hoog wegliepen met Brussel, ook al was het de conservatieve premier Edward Heath die het VK aan de Europese Gemeenschap klonk. Als ze al pro-Europees waren, gingen Conservatieven niet veel verder dan wat William Hague, toen nog voorzitter van de Conservatieve Partij, ooit verwoordde als: 'In Europe, but not run by Europe.' Raken aan de soevereiniteit is voor de Conservatieven een doodzonde. Het zoste eeuwse VK werd letterlijk gekneed door de Conservatieve Partij die alle regeerperiodes samen tachtig jaar aan het bewind was.

Maar ook Labour had altijd een erg dubbelzinnige, soms ronduit vijandige houding tegenover Europa. Het Labourcongres van 1971, aan de vooravond van de toetreding van het VK tot de Europese Gemeenschap, baadde in de eurofobie. De latere premier James Callaghan betoogde er: 'Als we ons als Europeaan moeten bewijzen door te aanvaarden dat het Frans de dominante taal is in de Gemeenschap, dan is mijn antwoord zeer duidelijk. En ik zal het in het Frans zeggen om elk misverstand te vermijden: 'Non, merci beaucoup.' Eigenlijk was Tony Blair een van de weinig Labour-leiders die pogingen deed om zich een voorbeeldige Europeaan te tonen, al werd hij daarbij wel eens gedreven door zijn persoonlijke Europese ambities. Maar het pond inwisselen voor de euro, waagde hij niet.

'Airy-fairy ideas'

Toen de Conservatieven in 2010 opnieuw aan de macht kwamen, eerst in een coalitie met de Liberal Democrats, stond het met-

een vast dat de relatie met Europa opnieuw zou worden bekeken. Cameron won de verkiezingen in 2015 met de stellige belofte dat hij na onderhandelingen met Brussel een referendum over Europa zou organiseren.

John Palmer, de gewezen correspondent van The Guardian in Brussel wiens voorliefde voor het Europese project alleen werd geëvenaard door zijn afkeer voor de Verenigde Staten, kondigde in november 2012 op de webstek van Social Europe al aan dat het VK zich opmaakte voor de terugtrekking uit de EU. Cameron moest zich volgens Palmer niets aantrekken van de pro-Europese opinie, want die is volkomen gemarginaliseerd. Zelfs de BBC laat liever de luidruchtige Nigel Farage van de UK Independence Party aan het woord dan een verdediger van de EU.

'We hebben niet met succes de grenzen van de staat in Groot-Brittannië teruggedrongen, om die dan weer opgelegd te krijgen op het Europese niveau', zei Thatcher in 1988.

Palmer had dat juist gezien. De Conservatieve Partij van Cameron staat nog altijd op de streep die Margaret Thatcher in september 1988 trok tijdens haar toespraak voor het Europacollege in Brugge. Haar Bruges Speech was een reactie op Commissievoorzitter Delors. Die had beweerd dat al snel 80 procent van de economische, sociale en fiscale wetgeving van Europese makelij zou zijn. Hij had ook gevraagd om een aanzet van een Europese regering.

De 'airy-fairy ideas' van Delors en diens praatjes over een steeds hechter verbond brachten Thatcher uit haar humeur. De kernzin in haar Brugse uitval blijft nog altijd een vuistregel voor haar opvolgers: 'We hebben niet met succes de grenzen

van de staat in Groot-Brittannië teruggedrongen, om die dan weer opgelegd te krijgen op het Europese niveau, door een Europese superstaat die een nieuwe dominantie uitoefent vanuit Brussel.'

Om de krachtmeting met Brussel aan te gaan wist Cameron zich gesterkt door zijn economische cijfers, die zowel voor de groei als voor de werkloosheid een stuk rianter zijn dan die in de eurozone. Ook de City lijkt niet wakker te liggen van het komende referendum, want die financiert gul het brexitkamp.

Geopolitiek legt het VK ook buiten de EU gewicht in de schaal. Van alle Europese NAVO-leden spendeert het veruit het grootste bedrag aan defensie. Geheel los van Europa overigens mengde het VK zich in het conflict in Syrië, waar het ook Special Forces aan de grond heeft. In Libië ondersteunt het de geheime Franse missies tegen IS. In Londen maken ze zich ook sterk dat de Britse diplomatieke diensten over doeltreffender kanalen beschikken dan de Europese.

Niettemin vreest Cameron terecht de schade die een brexit zou aanrichten, ook in het VK. Daarom mobiliseert hij de grote bedrijven en instellingen, en zelfs via de Bank of England het Internationaal Monetair Fonds en de G20, om zich achter de Britain staying in-campagne te zetten.

'Het zal niet volstaan de Britse publieke opinie te bombarderen met statistieken over de handel en de investeringen die Europa genereert', stelt Denis MacShane in zijn boek 'Brexit, How Britain will leave Europe'. MacShane was minister voor Europa onder Tony Blair en vloog naderhand de cel in wegens geknoei met zijn parlementaire kostenvergoeding. Volgens hem is het referendum een emotionele kwestie. 'Het zal erop aankomen visie, passie en enthousiasme voor Europa op te brengen.'

Jammer genoeg voor Cameron heeft het brexitkamp de scherpste en luidruchtigste verdedigers, onder wie Boris Johnson. En die worden geen klein beetje gediend door de asielcrisis, en vooral door het immobilisme en de verdeeldheid van de EU. Want wat ook de uitslag van het Britse referendum wordt, de Europese aftakeling is al ingezet.